

Full delaktighet och jämlikhet – för vem och när?

FN har proklamerat 1981 till det Internationella handikappåret. Som motto för året har uppställts "Full delaktighet och jämlikhet". Härefter ryms en uppmaning att anlägga ett jämlikhetsperspektiv på de handikappades förhållanden. Men i parollen ligger även en uppfordran att skrida till handling. 1981 skulle bli det viktiga året då information och opinionsbildning skulle bana väg för reformer inom handikappområdet. Genom upplysning på bred front skulle allmänheten och politiskt verksamma personer bli medvetna om de handikappades förhållanden. Och man hyste förhoppningar om att de flesta av oss skulle få upp ögonen för att det råder väsentliga skillnader mellan de handikappades verklighet och andras. Även om man lite till mans hade klart för sig att ett enda år inte är tillräckligt för ett så genomgripande arbete, som att göra det möjligt för de handikappade att få det som andra redan har, så var 1981 förhoppningarnas år. Under 1981 skulle vi på allvar börja lyssna till de handikappade och vi skulle framgent visa god vilja till att fatta beslut om betydelsefulla förändringar till deras fromma.

Sverige sägs befinna sig i ekonomisk kris. Samhällsekonomin har råkat i obalans. Den ekonomiska problematiken har blivit den allt överskuggande stora frågan i det politiska livet. Etablerade ekonomer med världsrykte har rekommenderat att vi skall ta oss ur krisen genom sparsamhet och stram konjunkturpolitik. Inflationen skall bekämpas med hjälp av ökad arbetslöshet. Receptet emanerar bla från monetaristernas överstepräst Milton Friedman. Andra ekonomer, även de kända över stora delar av världen, bekänner att deras kunskaper är otillräckliga för att förklara de nya sammanhangen och de tvekar inför uppgiften att lägga ut färdriktningen.

Åter andra ekonomer går så att säga mot strömmen och förordar stimulans av konsumtionen och att sparplaner läggs på hyllan. Vår konsumtion utgör nära hälften av bruttonationalprodukten. Genom att klara en hög omsättning på hemmamarknaden påverkas produktionen positivt vilket kommer även exportföretagen till godo.

Det syns mig som om vårt synsätt på ekonomin har blivit ett stort hinder för vår förmåga till social planering för den närmaste framtiden.

Från regeringshåll har det påtalats att vi skall arbeta oss ur krisen. Tilltron till våra produktionsmedel skall återställas, den industriella kapaciteten skall höjas och vi skall återta förlorade exportmarknader eller erövra nya. Men detta är ingen enkel procedur utan förknippat med en rad komplikationer. Bland annat så nyttjas idag den svenska industrin endast till hälften av sin kapacitet. Och till detta skall fogas att nedläggningar av hela produktionsenheter och partiella inskränkningar i industriella verksamheter har blivit vanligt förekommande. Därtill har vår omvärlds köpförmåga reducerats vilket naturligtvis försvårat situationen. Nationalekonomen Sven Grassman har dock poängterat att det är en strukturkris Sverige är inne i. Krisproblematiken är hanterlig: visst skall ekonomin stimuleras men viktigare är att konsumtionen inte trycks ner utan ges ordentligt prioritet.

Mycket talar för att det behövs nya sätt för att förstå morgondagens ekonomi. André Gorz säger: "Man omvandlar inte ett samhälle med dekret och varje helhetssyn förblir utan innebörd och verkan så länge den inte vidareutvecklar någonting som redan pågår. Nu förebådar de industriella systemens kris ingen som helst ny värld. Här talar inga tecken om någon storslagen befrielse. Nuet skänks ingen mening av framtiden. Denna historiens tystnad överlämnar individerna åt dem själva".

"Full delaktighet och jämlikhet" är parollen för det Internationella handikappåret. Hur skall detta kunna ernås i en trasig värld?

Det var under 80-talet som arbetet på att förbättra de handikappades villkor skulle ske med kraft och obändig vilja. I ett brev daterad den 14 september 1979 och ställt till HCK säger landets statsminister att "reformerna för de handikappade skall drivas

vidare oavsett den ekonomiska konjunkturutvecklingen – kravet på jämlikhet skall vara lika orubbligt oavsett om ekonomin går framåt eller bakåt”.

Vad har nu egentligen skett? Jo, mot bakgrund av det otillfredsställande ekonomiska läget har riksdag och regering vidtagit en rad åtgärder för att dels minska den privata konsumtionen, dels begränsa det finansiella utrymmet för kommunerna. Det har skett bl a genom den sk sparplanen som lades fram förra hösten och den särskilda propositionen om kommunernas ekonomi inför 1982. Resultatet har blivit att staten, landstingen och kommunerna vidtagit nedskärningar på område efter område. Och det är ingen ny upptäckt att det är de resurssvaga människorna och grupperna som i första hand drabbas när man idkar åtstramningspolitik. Trots tal om garantier för att de svaga, de handikappade, inte skulle få sänkt standard så har man ogenerat försämrat deras tillvaro.

Så länge som det finns resurser finns det solidaritet, men den ekonomiska åtstramningen gör att en restriktiv inställning börjar riktas mot svaga grupper i samhället. De handikappade har redan fått känna av den ekonomiska krisen med sämre färdtjänst, begränsningar i möjligheterna till hemhjälp, arbetslöshet, brister på kommunal boendeservice samt högre sjukvårds- och medicinkostnader.

Nog kändes det en aning bekymmersamt när en befattningshavare i ledande ställning inom socialstyrelsen vid Handikappforum i Göteborg pläderade för någon slags filantropins väg vad det gäller

insatser för de handikappade. De synpunkter som då fördes till torgs förvånade verkligen, inte minst mot bakgrunden att det är känt sedan gammalt att välgörenhet, även mycket ambitiös sådan, aldrig i någon större omfattning nått ut till de mest behövande.

Det är ganska naturligt om de flesta handikappade i vårt land burit på förväntningar inför handikappåret. Deras tro på betydelsefulla förändringar har troligen aldrig varit större.

När det gäller insatser för de sämst ställda har det förts ändlösa diskussioner om hur det var förr i tiden, hur det är idag och hur det bör vara i morgon. Men den betydelsefulla konkretionen den har man varit alltför valhänt för att få ett stadigt grepp om. Det är klart att många handikappade är ledsna över att vänta på en förändring som dröjer och att man därför dras med en växande misstanke att den aldrig kommer att tillhöra verkligheten.

Det finns en hel del som talar för att det är hög tid att söka en ny modell med vilken vi kan fortsätta arbetet för ett rättfärdigare samhälle, en bättre värld där FN:s aktionsplan om ”Full delaktighet och jämlikhet” även för de svaga är en realitet. Och detta välfärdsarbete måste ske på ett sådant sätt att de medel vi använder oss av verkligen befrämjar de mål vi ställt upp. Om man funderar lite över de frågor som ligger ett socialt reformarbete nära eller är direkt inlemmat däri så är det svårt att frigöra sig från tanken att det behövs en ny människosyn.